

Els privilegis d'Anglès

EMILI RAMS RIERA

A l'Arxiu Històric Comarcal de Santa Coloma de Farners hi ha dipositat, entre d'altres, un important fons patrimonial, el fons Codina Vinyes, format per la documentació que d'ençà del segle XIII fins a l'actual generà el mas Vinyes, de la Celler de Ter.

Es tracta d'un extraordinari arxiu patrimonial, d'un dels masos més importants de la Celler de Ter, que conté aplegat en aquells vells pergamins i papers bona part de la història dels avui pobles de la Celler de Ter i d'Anglès, que fins a l'any 1788 formaven una sola demarcació.

Sens dubte la peça més notable d'aquell ric fons és el Llibre mestre de l'arxiu del mas, una obra anormalment sumptuosa en aquell ambient pagès, elaborada l'any 1791 per Josep Vinyolesdevall, pagès de la Celler (almenys així s'autoanomena ell mateix), que conté i recull d'una manera extractada la documentació que d'ençà del segle XIII produí la família Vinyes.¹

Però, no és al tal *Llibre mestre* ni a cap dels documents que hi són ressenyats que volem referir-nos ara, sinó a un altre text que té un interès especial per a la història d'Anglès. Entre els innombrables papers que conté aquest fons hi ha un document de 26 planes, lligades per la part esquerra amb un cordill, que les manté ajuntades formant un petit llibret sense cobertes. L'última plana resta estripada i de seguida es comprova que hi manquen fulls, tant al començament del docu-

1. En relació amb el tal *Llibre mestre*, veg. Àngel Codina i Giol, «Consells als Hereus», *Revista de Girona*, 79, 1977; 169-171; David Pujol i Lluís Llagostera, *La Celler de Ter*, Girona, Diputació de Girona-Caixa de Girona (Quaderns de la

Revista de Girona, 28/Monografies Locals, 16), 60-63; i Xavier Pérez i Gómez, «Una nota d'arxivística rural catalana del segle XVIII», *Arxius. Butlletí del Servei d'Arxius*, 5, 1995, 5-6.

ment com al final. No obstant això, tot i mancar-hi algunes planes, sortosament es conserva del tot la part essencial del document.

Aquest petit lligall, de 14 x 19 cm. aproximadament, és una còpia notarial dels privilegis que Gastó de Montcada, marquès d'Aitona i vescomte de Cabrera i Bas, va vendre el dia 5 de desembre de 1603 a la *universitat* d'Anglès.² Una altra còpia del mateix document -aquesta sencera- és dipositada a l'Arxiu Nacional de Catalunya.³

El fet que aquest document aparegui entre els altres que configuren el fons patrimonial del mas Vinyes indica la importància cabdal que la venda feta per Gastó de Montcada va revestir per a tota la vall i, a la vegada, ens parla del pes que en el seu temps degué tenir el mas Vinyes.

El document no és pas inèdit. És conegut de fa temps i n'han transcrit capítols en les seves obres, tant el doctor Ramon Vinyes com Mn. Pere Tura.⁴ Probablement, van consultar-lo l'un i l'altre estudiosos o bé en el fons patrimonial del mas Vinyes o bé a l'Arxiu dels Marquesos de Castelludosrius (actualment dipositat a l'Arxiu Nacional de Catalunya).⁵ No obstant això, malgrat la seva importància i les dades que conté, mai no s'havia transcrit íntegrament. És un text que aporta, certament, un conjunt de privilegis que el converteixen en el que podríem anomenar la primera *carta magna* atorgada al comú o ajuntament d'Anglès, que fa d'aquesta institució el senyor baronial de tot l'antic terme del castell d'Anglès i li concedeix uns poders que fins aquells moments només havien estat des de temps immemorials patrimoni dels vescomtes de Cabrera.

Resum històric

Abans de transcriure, doncs, en la seva totalitat els privilegis concedits en aquella transacció (donem el text en l'Apèndix), cal que fem un

2. El mot *universitat* designa, com és sabut, des del segle XIII la col·lectivitat d'habitants d'una ciutat, vila o lloc, revestida d'una certa personalitat pública, pre-municipal, a la qual podien ésser reconeguts privilegis i capacitat representativa davant el poder reial o senyorial.

3. *Privilegis concedits per Gastó de Montcada, comte d'Osona i vescomte de Cabrera i Bas, als habitants d'Anglès* (ANC [Arxiu Nacional de Catalunya],

Fons Marquesos de Castelludosrius, 1. 222.2.2)

4. Cf. Ramon Vinyes, *Anglès. Notes històriques*, Barcelona, 1973, p. 54-56, i Mn. Pere Tura, «Notas históricas sobre la Celler», *Hogar. Portavoz del Centro parroquial de la Celler de Ter* (núm. 16-92).

5. Cf. J. Fernández, «L'Arxiu dels marquesos de Castelludosrius i la comarca de la Selva», *Quaderns de la Selva*, 4 (1991), p. 181-189.

breu resum històric que faciliti la comprensió del context que va propiciar la venda de privilegis feta per Gastò de Montcada a la universitat d'Anglès.

A darreries del segle XVI la *batllia natural*⁶ d'Anglès era en mans dels Olmera Çarrovira, família de nobles que té els seus orígens a les Planes d'Hostoles, on foren senyors de la fortalesa, construcció avui derruïda, bé que encara es coneix l'indret com *el Castell*. Les arrels de la nissaga dels Olmera es perden en la foscor del temps. Són originaris d'una masia del veïnat de les Encies i hom disposa de dades d'aquesta família almenys d'ençà de l'any 1180.

Una branca de l'esmentada família apareix a Anglès a començaments del segle XVI. Durant l'any 1542 el senyor Antic Olmera de Çarrovira era batlle natural d'Anglès; creiem que ostentava aquest privilegi pel fet d'haver esposat la pubilla Çarrovira, de la qual no en sabem el nom. Els Çarrovira tenien a les seves mans la batllia natural d'Anglès, que es transmetien de generació en generació per dret d'heretament.

Aquest privilegi, concedit pels vescomtes de Cabrera, els fou reconegut i confirmat el dia 29 de setembre de 1350 per Bernat de Cabrera, tot i ésser ja propietaris d'aquest dret, almenys des de l'any 1240. Aleshores posseïa la batllia natural d'Anglès Pere Çarrovira.⁷

A mitjan segle XVI els Çarrovira desapareixen com a nissaga que ostenta el dret natural de la batllia d'Anglès. Els seus successors són els Olmera, els quals, almenys durant tres generacions, afegixen al seu primer cognom el de Çarrovira. Sens dubte, l'esmentat cognom Çarrovira el mantenen com a demostració pública i notòria que estan en possessió i propietat de la batllia natural d'Anglès. Aquest fet ens clarifica el relleu que hom donava al dret de possessió del càrrec.

Al final del segle XVI els germans Galceran, Joan i Gabriel d'Olmera apareixen en escena, amb un poder econòmic important i amb força desigs d'ennobrir la família. Els dos primers germans, Galceran i Joan,

6. Dret de caràcter hereditari concedit per un senyor territorial, en nom del qual hom exercia una jurisdicció reial o baronial i la representació dels drets de caràcter econòmic. El *batlle*, que fou a l'alta edat mitjana l'administrador del patrimoni del rei i de grans senyors, aviat esdevingué un càrrec amb funcions judicials i de policia i, a la fi del segle XVII, era el magistrat públic d'una població, del terme d'un castell o d'una cir-

cumscripció (o *batllia*). La institució del batlle passà de Catalunya a València i Mallorca i ha estat la màxima autoritat local fins al segle XVIII. Els primers batlles naturals coneguts d'Anglès foren els Çarrovira.

7. *Adquisició de la castlania per Fèlix de Sentmenat-Oms de Santapau i d'Oms a Josep d'Olmera, de Raset i de Rajadell (anys 1732-1734)* (ANC, Fons Marquesos de Castellósrius, 1. 222.2.4)

compraren l'any 1596 a Gastó de Montcada, marques d'Aitona, comte d'Osona i vescomte de Cabrera, pel preu de 12000 lliures barceloneses, el castell de la vila, el molí dit *del castell*, algunes propietats i, el més important, tots els drets, sobirania, contribucions i jurisdicció civil i criminal del castell termenal d'Anglès, l'anomenat *mer i mixt imperi*. El tercer germà, Gabriel d'Olmera, entrà en religió i fou sagristà de l'església parroquial de Santa Maria de Sales de la Celleria de Ter, i prior del priorat benedictí de Santa Maria del Coll. Aquest últim títol era honorífic i el posseïa per haver-lo comparat al monestir benedictí d'Amer, d'on depenia el priorat i santuari de la Mare de Déu del Coll, d'Osor.

Amb la compra del castell i els drets inherents els Olmera es convertien en els autèntics senyors feudals d'Anglès i obtenien la baronia de la vila, càrrec que fins aquell moment no havia existit mai. La màxima autoritat de la població fins aleshores sempre havia estat el batlle natural, que per dret successori ja ocupava Galceran d'Olmera i Çarrovira.

Tot i que l'any 1597 se signà el contracte de venda de totes les esmentades possessions i drets que Gastó de Montcada tenia a Anglès a favor dels germans Galceran i Joan d'Olmera i Çarrovira, aquell document fou invalidat pel marquès d'Aitona i vescomte de Cabrera el dia 15 de desembre de 1598 a la notaria pública de la vila de Blanes en fer-se reconeixement públic de la insolvència econòmica que patien els compradors a l'hora de fer front al pagament.⁸ Atès que només s'havien pagat 600 lliures barceloneses, és a dir, la meitat del cost de la venda, s'arriba a l'acord de lliurar a Galceran d'Olmera i Çarrovira, batlle natural d'Anglès i *donzell*,⁹ el castell, el molí del castell, el dret de castellatge i un hort, i retornaren al marquès d'Aitona tots els drets, sobirania, contribucions i el mer i mixt imperi del castell termenal, és a dir, la jurisdicció civil i criminal. Tots aquells drets podrien tornar a Galceran d'Olmera i Çarrovira en el moment que es fes efectiva la part del deute no pagada.

No sabem exactament quina fou la causa de la fallida econòmica que experimentaren els Olmera Çarrovira, els quals fins aquell moment feien gala d'un poder econòmic fort. És possible que el germà segon, Joan d'Olmera i Çarrovira, no pogués fer front a la part del pagament que li corresponia, car el seu nom desapareix de la documentació que

8. *Venda de la castlania d'Anglès i diverses propietats de Gastó de Montcada a Galceran d'Olmera i Çarrovira (any 1598)* (ANC, Fons Marquesos de

Castelldosrius, 1. 222.2.31)

9. Títol de noble, equivalent a cavaller, el membre més baix dins la jerarquia nobiliària o braç militar.

es fa amb posterioritat a la primera venda, i queda com a comprador i únic responsable de l'operació Galceran D'olmera i Çarrovira.

Malgrat la falta de liquidesa econòmica dels Olmera Çarrovira a l'hora de pagar l'import de la compra, aquests no renunciaren a recuperar en un futur pròxim els drets baronials, que no pogueren aconseguir llavors. Les negociacions entre Galceran d'Olmera i Çarrovira i Gastò de Montcada, marques d'Aitona i vescomte de Cabrera, continuaren. Sembla que el d'Aitona estava disposat a esperar uns anys per acabar de liquidar la totalitat de la venda, i era precisament temps el que necessitava el batlle natural d'Anglès per recuperar-se econòmicament i tornar a tenir possibilitats econòmiques.

Mentre s'estava a l'espera d'acabar de tancar definitivament aquella operació, va succeir un fet imprevist que va modificar radicalment aquella situació. El dia 27 de maig de l'any 1603 moria inesperadament Galceran d'Olmera i Çarrovira, el qual no havia fet testament previ. Segons que explica el seu germà Gabriel d'Olmera i Çarrovira, sagristà de la parròquia de Santa Maria de Sales, va fer-lo a correuita pocs moments abans de morir. Aquell document, fet dins el castell d'Anglès, designava com a hereu universal de tots els béns del difunt el seu fill Ramon d'Olmera i Çarrovira, que aleshores era encara un adolescent; per aquest motiu s'estipulava que el tutor d'aquell xicot seria el seu oncle, el prevere Gabriel d'Olmera i Çarrovira.

L'acta notarial testamentària fou feta per Gaspar Blanch, notari d'Anglès, el qual la va inscriure en el registre de protocols de la seva notaria el dia 10 de juny de 1603. Hom volgué donar, doncs, tota la validesa notarial al document, malgrat haver-se registrat uns quants dies després de l'enterrament de Galceran d'Olmera i Çarrovira.

Aquesta forma de procedir fou discutida pel marquès d'Aitona, que posà en dubte la validesa i legalitat d'aquell testament, alhora que devia dubtar també de la capacitat econòmica del nou hereu, encara adolescent.

El vescomte de Cabrera, que devia trobar-se amb dificultats econòmiques, es va cansar d'esperar el pagament promès pels Olmera a fi de recuperar els drets, privilegis i senyories del castell d'Anglès, que temps enrera no havien pogut pagar.

Enmig d'aquella incertesa, creada per la mort inesperada del batlle natural d'Anglès, i a fi que els privilegis que estaven a la venda no anessin a parar a mans foranes d'algú que no fos de la població, set membres de la universitat d'Anglès, varen aplegar els diners necessaris

i compraren per a aquesta institució els drets i privilegis posats a la venda.

La compra dels privilegis

El dia 5 de desembre de 1603 el marquès d'Aitona, Gastó de Montcada, signava l'atorgament mitjançant venda d'uns capítols a la universitat d'Anglès, els quals contenien tot un seguit de privilegis que convertien la institució municipal en l'autèntica senyora de la vila.

Fent un esforç econòmic important, set membres del consistori (Antoni Planella, àlies Fanera, jurat; Montserrat Pairet, síndic; Jaume Cuc, síndic; Antoni Borrell o Torell, síndic; Jeroni Mas, síndic; i Amer Cuc, àlies Bellveí, síndic, absent en el moment de signar l'acord) aplegaren les 12560 lliures que eren necessàries per a la compra dels privilegis esmentats i signaren un acord «d'acte de concessió de privilegis en forma de contracte i llei paccionada i jurada» que concedia a la universitat d'Anglès bona part de la sobirania baronial de la vila.¹⁰

No obstant això, l'hereu de Galceran d'Olmera i Çarrovira, Ramon d'Olmera i Çarrovira, no es conformà amb aquella venda que el destituïa de bona part dels privilegis senyorials que tenia a la vila. Per aquest motiu interposà cinc plets davant la Reial Audiència de Catalunya. Finalment, el dia 22 de febrer de 1622 se signava una concòrdia entre la universitat d'Anglès i Ramon d'Olmera, en la qual el nou amo del castell d'Anglès, tornava a recuperar els drets baronials perduts que durant 19 anys foren de domini exclusiu del comú d'Anglès.

10. *Privilegis concedits per Gastó de Montcada, comte d'Osona i vescomte de Cabrera i Bas, als habitants d'Anglès (se-*

gles XVI-XVII) (ANC, Fons Marquesos de Castellósrius, 1. 222.2.2)

■ ■ ■ ■ ■ ■ ■ ■

Apèndix: Privilegis de la universitat o comú d'Anglès, atorgats mitjançant venda per Gastó de Montcada, vescomte de Cabrera [Fons Codina Vinyes, Arxiu Històric Comarcal de Santa Coloma de Farners]

In nomine Domini. Amen. Noverint universi quod nos, dominus Gastonis de Monte Cateno, marchio Aitonae, comes Ausoniae, vicecomes Capprariae et de Basso ac magnus senescallus in regno Aragonum, magister quondam rationalis domus et curiae sacri consilii et regiae magestatis domini nostri regis et in regnis coronae Aragonum, per Antonium Planella, alias Fanera iuratum, Monserratum Peyret, Salvatorem Planas, Iacobum Cuch, Amerium Cuch alias Bellvebi, Antonium Corell (o Borrell) et Hieronimum Mas, singulares villae et baroniae [?baiuliae] de Anglesio nomine et pro parte univercitatis et singularium hominum dictae villae et baroniae [?baiuliae] de Anglesio, Gerundensis Dioceseos, de la [?ea] dicta universitate particularem comissionem et facultatem habentes, fuerunt nobis oblata et presentata quaedam capitula comune benefitium hominum univercitatis ac etiam nostri patrimonii utilitatem concernentia, in quibus quidem capitulis sive ipsorum cuiuslibet fines nostras apponi fecimus respontiones quorum capitulos certa scientia subscripti tenoris.

[1] Il·lustríssim senyor, entenen la univercitat y concell de dita vila y terme del castell d'Anglès, del Bisbat de Gerona, que vostra senyoria il·lustríssima entenia cobrar la iurisdicció sivil y criminal, mer y mixt imperi, censos, tatxas y tots altres agressos, directes senyories y tant la carnissaria y tots altres drets que haurà sinch anys, poch més o manco, vené als senyors Galceran Olmera y a don Joan Olmera, donsells, en la vegaria de Gerona domiciliats, per [In...nis] [??] per preu de dotse-mília sinch-centas sexanta lliuras moneda barcelonesa, com ab los actes de venda al qual se refèr està més llargament contengut, y per cobrar dita iurisdicció, censos, agressos directes, senyories, carnissaria y altres drets té necessitat vostra senyoria de concemplant preu per lo qual té venudas aquellas; conciderant dita univercitat, concell y singulars personas de aquella lo innat amor y fidelitat que ells com encara sos antepassats han tingut y tenen de ésser regits per vostra senyoria y sos antepassats, y lo recíproco amor que vostra senyoria y sos predecessors [h]an tingut y té en aquella vila y terme y singulars perconas, a la qual vostra senyoria ha fetas moltas mercès, favorint aquella ab gràcias, perrogatives y privilegis, y spèran de aquí al devant, cobrant-los vostra senyoria, los ne concedirà molt més; ha determinat dita univercitat y concell en nom de aquella elegir set perconas de concell de dita univercitat, ço és, Antoni Planella, àlies Fanera, jurat; Monserrat Peyret; Salvador Planas; Jaume Cuch; Amer Cuch, àlies Bellvehí; Antoni Corell (o Borrell), y Gerònim Mas, los quals en nom de aquella se offerissen a vostra senyoria, com ara de present se offeren per tornar en lo gremi, regimen[t] y govern de vostra senyoria, fer servey de pagar per vostra senyoria tot lo dit preu per lo qual vostra senyoria tenie venudes dita iurisdicció, directes senyories, censos, tascas y tots altres agressos, carnissaria y qualsevols altres coses que ab la venda de dita iurisdicció sien compreses a dits Olmeras.

Y de pagar dit preu en la forma y manera que millor convindrà a vostra senyoria apar que vostra senyoria serà tuyció de dita univercitat, i perquè obligant-se dita univercitat y fent aquest servey a vostra senyoria, apar que vostra senyoria resta obligat de correspondrer, decorar y privilegiar a dita univercitat, en remuneració y recompensa de un consemblant servey, de algunas gràcias, prerrogativas y privilegis de què reste contenta y satisfeta dita univercitat. Suplícan, per ço, a vostra senyoria les ditas set personas en nom de dita universitat sie servit vostra senyoria de special gràcia y mercè concedir y atorgar-los en privilegi, tenint força de contracte e lley paccionada entre vostra senyoria y dita universitat de les cosas següents.

[2] *Primo* suplícan les dites set perconas en lo nom dalt dit sie sevit V.S. concedir y atorgar-los que pagant ells com realmen[t] pagaran lo dit preu a dits senyors Olmeras restan[t] com restarà a V.S., tota la iurisdicció civil y criminal, mer y mixt imperi, alta i baxa iurisdicció resten a dita univercitat y al cos de aquella totas las directas senyorias censos tascas y tots altres agressos carnissaria y tots altres drets que V.S. ab dita venda feu a dits Olmeras, y los vene axí de tal manera que dita univercitat sie verdadera senyora y pcessora de dits drets y que de aquells puga dita univercitat o la major part de dit concell líberament disposar com de cosa llur pròpia y que V.S. hage ab degut efecte encontinent lliurar y fer lliurar a dita univercitat tots los capbreus, llevadors y altres escripturas de ditas rendas y senyorias directes y a tots altres drets pertanyents.

Sa Senyoria Il·lustrisima accepta ab molt agrahiment la oferta y servey de les *dotse-mil sinch-centas y sexanta lliures barcelonesas*, que les ditas set personas en nom y part de la univercitat y concell de la vila y terme de Anglès ab aquesta scriptura li'n fan y, reservant y retenint per a si y per als seus perpetuament tota la iurisdicció civil y criminal alta y baxa, mer y mixt imperi de la dita vila y terme y castell de Anglès, li plau que resten a dita univercitat y al cos de aquella totas las directas senyorias, censos, tascas y tots altres agressos, carnissaria y tots altres drets que foren compresos en la venda que féu als dits senyors Olmeras així y en tal manera que dita univercitat sie senyora y pcessora y de aquells puga la matexa univercitat o la major part de dit concell disposar líberament y com de cosa pròpia.

Sa senyoria accepta que ab degut efecte se lliuren encontinent a dita univercitat tots los capbreus, llevadors y altres escripturas que y haurà fahent[s] per ditas vendas, directes senyorias y tots altres drets en aquella pertanyents.

[3] *Ítem* suplicam a vostra senyoria las ditas set perconas en nom de dita univercitat li plàcia concedir permètrer y atorgar que en ningun temps los cepararà dels bescomtats de Cabrera y Bas, tant per vendas, empenyoraments, specials obligacions, canbis com donatius ni per casar fillas ni per qualsevols altres spècie de alienació major o menor o consemblant que dir ni pensar se puga en ningun temps les quals sien [h]lagudas per exprimidas y que en dit cas los die lícit a dita univercitat y singulars de aquella fer resistència *etiam* ab armas quantra qualsevol percona o official que fos y vingués a pèndrer pcessió y que de ditas violèncias encara que's seguissen en aquells cas de

mort o morts ne sien remesos com ara de present los ne remet y que en dit cas o casos se pogan donar o aplicar a la corona real

Plau a sa senyoria il·lustríssima, sie y conforme se li suplica.

[4] *Ítem* suplicam a vostra senyoria sie servit concedir-los que las dotse perconas de concell que vuy en die són en dita univerciat o a la major part de aquells púgan y hagen de llegir, fer y crear lo die de Cap de Any prop- vinent una percona de la dita vila o terme en iurat, axí que los dos iurats vells qui vuy són ab lo qui dit die de Cap de Any en iurat hauran elegit tot lo dit any après vinent sien iurats y regéscan dits officis de iurats; y també las ditas dotse perconas de concell que vuy en die són lo die de Cap de Any primer vinent púgan y [h]agen de elegir divuit perconas de dita vila y terme per concell de dita univerciat o maior o menor nombre, fent tres parts iguals, ço és, que si elegiran divuyt percones, las sis sien de dita vila habitants y altres sis que sien pagesos de la riera de Ozor en amunt y los altres sis també pagesos de la riera en avall, las quals divuyt perconas de concell o altre major o menor nombre ab los tres iurats púgan y hagen de determinar tot lo que convindrà a dita univerciat, acceptat emperò no púgan vèndrer ni donar ni altres alienacions fer sens que no's fas ab general de tot lo poble o de la major par[t]; y ditas divuyt perconas o altre major o menor nombre, ensemps ab dits tres iurats, púgan y hagen lo die de Cap de Any elegir una persona de dita vila o terme per clavari que rebe tots los emoluments de dita univerciat, y tres personas una de la vila y l'altre de la riera en amunt y l'atre de la riera en avall per ohidors de comptes, y també una persona de la matexa vila o terme en mosttasaph y altre per botiguer per tenir lo blat de la botiga en dita univerciat; y que los dits tres iurats, clavari, ohidors de comptes, mostasaph y botiguer, com encara las ditas perconas de concell lo mateix die o lo endamà hagen de prestar sacrament y homenatge, ço és, los dits tres iurats en poder del batlle de dita vila debe [?] y realment haver-se quiscú en son ofici sens pagar del iurament cosa alguna al dit batlle, y las ditas perconas de concell e encara tots los demunt dits officials púgan y hagen de prestar també quiscú de ells en poder dels dits tres iurats, ço és, los de la vila en poder del iurat de la vila y los de la riera en amunt en poder del qui serà iurat de aquella part y axí mateix los de la riera en avall; quiscun any après següents se hage de fer elecció per ditas divuyt perconas o altre major o menor nombre ab los tres iurats vells de tres perconas per iurats de dita vila y terme, ço és, *hu de la vila habitant y un après de la riera en amunt y altre pagès de la riera en avall*, y lo dit mateix die de les dites divuyt perconas de concell o major o menor nombre mudar y elegir-ne la tercera part de dit nombre, axí que si seran divuyt personas de concell se n'hagen de mudar sis perconas, dos de la vila y dos de la riera en amunt y dos de dita riera en avall, restant-ne sempre las dos parts dels vells per concellers; y las ditas sis personas que quiscun any se elegiran o tersa part sien per iguals parts y nombre tant de la vila com de la riera en amunt y riera en avall y los que trauran y mudaran de concellers sien sempre los mes antichs y axí sempre quiscun any se hage de fer y servir, si hi ha altra forme e expedient no aparrà a dita universitat en sdevenidor lo

qual púgan o tot o en part mudar, aiusta[r], llevar y altarar aquella y los dits tres iurats púgan anar assenyalats ab mantas de contrall o raxa, ab sisa de grana y tenir una persona per veguer o vedell qui puga aportar massa o violla y púgan ditas divuit perconas de concell y iurats o major part de aquells <púgan> tenir o fer tenir ab ditas divuyt perconas y també concell general ab tot lo poble en tota hora y temps que ben vist los serà, demanada llicència al batlle, encara que no obtinguda de aquell, y que dit batlle sie obligat de fer fer crida per manament seu o per ordinació dels dits iurats o major part de aquells ab pena de cinc sous o altre maior o menor ben vista per a tenir dit concell, y que en dit concell o concells no y puga entrevenir lo senyor governador dels estats de vostra il·lustríssima ab què sens llicencia sua no s'altare en res la forma del capítol.

[5] *Ítem*, que plàcia a vostra senyoria atorgar que ningun habitant de dita vila y terme sie pres ni posat en presó si no és procehint promisió en scrits del iutge o trobant-se en crim fregant per lo qual provat meresqués pena corporal y en los demás altres crims sien dexats en manlleuta moderada fins en suma de cinquanta lliuras encontinent y que dita vila per ministrar iusticia ningun official li puga entrar sinó sols lo governador de dits estats, iutge y batlle.

Plau a sa senyoria il·lustríssima que ningun habitant en la vila o terme de Anglès puga ésser capturat ni posat en presó sinó ab promisió en scrits del iutge, lo governador ordinari dels dits vescomptats o crim fregant y que los que seran presos per delictes que provats no merèscan pena corporal hagen de éser donats encontinent a manlleuta de cinquanta lliuras arrestats en ses cases o en la dita vila o terme, segons la qualitat de la perçona o fet [h]o requerran, y que en dita vila y terme no y púgan entrar per ministrar justícia sinó los dits governador y jutge y lo batlle del territori, si no serà en y per los casos crims y delicte que conforme *Constitutions de Catalunya* no poden ésser composats o per altres consemblants en los quals casos y per quiscun de aquells púgan entra[r]-hi comisaris però que las comissions no pugan ésser generals sinó per casos especials y particulars y que sobre ditas comissions no-s fassen abusos ni frau al suplicant.

[6] *Ítem* suplícan a vostra senyoria li sie servey que lo batlle de dita vila y terme sie obligat de tres en tres anys purgar taula de las querelas que contra de ell se donaran y per dit efecte vostra senyoria o son governador assignarà jutge per la dita taula en la ciutat de Gerona devant del qual se puguen donar ditas querelas y lo qual iutge y puga y hage diffinitivament declarar y fer exequió contra dit batlle y béns seus y de las fermansas del que haurà declarat y que dit batlle hage de donar fermansas a coneguda de dits tres iurats o major part] de aquells antes de exigir son offici de tres en tres anys en lo progrés de ditas causas lo dit iutge hage de servir lo que per *Constitutions de Catalunya* està disposat en semblants casos

Plau a sa senyoria affectíssima ab què la universitat de dita vila de Anglès page al dit iutge de taula lo salari que per lo dit concell de divuyt personas o per la major part de aquelles se li taxarà, lo qual jutge assignarà y anome-

narà en cas y lloch la senyoria il·lustríssima en la ciutat de Gerona o en la vila de Hostalrich.

[7] *Ítem* suplícan a vostra senyoria [que], per quant los vassalls en los plets civils qu'és interès de part a part supòrtan grans gastos, desatens y perills per anar de Anglès a la present vila de Hostalrich y de Hostalrich a Gerona per consultar ab los advocats, axí que per donar una sèdula y fer aquella y provehir assí, en la present vila de Hostalrich, han de caminar entre anar y tornar catorse lleguas camins perillosos de lladres e aigües, sie servit vostra senyoria, per obviar a dits danys y perills, per les causas civils assignar jutge en la ciutat de Gerona devant del qual púgan comensar, prosseguir y finir; ditas causas civils menors de vint y sinch lliuras de capital se hagen de tractar, deduhir y finir devant del batlle de Anglès en la cort y que de alli no púgan ésser tretas ni avocadas en primera instància a la cort ordinària de Hostalrich y dels dits vescomptats de Cabrera y Bas y per a tractar prosseguir y difinir les ditas causas sa il·lustríssima assignarà y anomenarà al dit batlle un conceller y assessor en la ciutat de Gerona.

[8] *Ítem* suplicam a vostra senyoria sie servit concedir-los llicència y facultat de posar dits iurats y concell imposicions y sises en dita vila y terme de Anglès sobre totas aquellas cosas que aparrà a dits iurats y concell crèxer, disminuhir y llevar aquellas sobre pa, vi, carns y qualsevols altres vitualles y mercaderias y que de dites imposicions o cosas y del procehir de aquellas non hagen de donar compte a vostra senyoria ni a sos oficials sinó als dits tres ohidors de comptes per lo die de Cap de Any elegidors, los quals ohidors, ohits dits comptes les diffinicions que faran tingan tanta força y valor com si per vostra senyoria fossen firmadas.

Plau a sa senyoria il·lustríssima.

[9] *Ítem* suplicam a vostra senyoria il·lustríssima sie servit concedir y atorgar a dita univercitat que púgan vèndrer y manllevar a for de censal qualsevols censals fins a quals cuota, suma, y vèndrer y arrendar qualsevols redelmes, quinsens, vuitens y fer qualsevols tallas sobre los fruyts y béns dels abitans en dita vila y terme y dels forasters terratinents o fruists-cullints dins dita vila y terme a dita univercitat ben vistas tant a bos, y per lluisció dels censals que dita univercitat farà y manllevarà tant per pagar lo dit preu com altrament per qualsevols causas y rahons a dita univercitat ben vistas y q[ue], dels procès de aquells donant compte y rahó a dits tres ohidors de comptes y tenint diffinició de aquells o de la major part, no sien obligats en donar a vostra senyoria y a sos oficials compte y rahó alguna, ans dita diffinició de dits ohidors tinga tanta força y valor com si vostra senyoria hag[ue]s feta y firmada aquella.

Plau a sa senyoria il·lustríssima.

[10] *Ítem* suplícan a vostra senyoria remetre'ls y fer renció general fins al die de vuy a dita univercitat y singulars de aquella de tots crims y delictes y avusos fins assí comesos y perpetrats com encara de totas penas y bans, acceptats crims delictes acceptadors y dels quals no y haja instància de part.

Plau a sa senyoria il·lustríssima.

[11] *Ítem* suplicam a vostra senyoria sie servit concertir y atorgar que los bans que de assí al devant se posaran no's púgan posar pena més de sinch sous y que dita pena y ban<t> no's puga executar sinó ab instància de la part que haurà rebut lo dany.

Plau a sa senyoria il·lustríssima.

[12] *Ítem* suplicam a vostra senyoria [que], per quant antes que vostra senyoria venés la jurisdicció als dits Olmeras los que compràuan dels habitants de dita vila o tenien bestiar o comprant-los dels habitants dins o fora la present vila o terme y après tornar vendre dits bestiar en ditas vila o terme o fora de aquell, no han acostumat pagar dret de castellatge, suplican per so a vostra senyoria que los dits ni algú de ells en tots los dits casos ni quiscú de aquells no hagen de pagar drets de castellatge algú.

Plau a sa senyoria il·lustríssima que, llevats tots abusos, se serva lo que's suplica, lo que és costumat.

[13] *Ítem* suplicam a vostra senyoria sie servit que de aquí al devant totas las manlleutas [que] se prestaran que, passant un any y un die del die que seran fermadas comptador, sien cancel·ladas y nul·las.

Plau a sa senyoria il·lustríssima.

[14] *Ítem* suplican a vostra senyoria donar-los llicència que púgan cassar lliberament en dit terme, sens incórrer en ninguna pena, tot gènere de cassa y de pescar en los rius sens pagar cosa alguna.

Plau a sa senyoria il·lustríssima.

[15] *Ítem* suplican a vostra senyoria concertir y atorgar que dit concell de dits tres jurats y ditas perconas de concell o la major part de aquells púgan terar y assignar selari dels emoluments que procehiran tant de ditas impositions, ço és, talla, carnissaria, corredoria, fleca y taverna, revebns, quinsens, vuitens o de qualsevols altres emaluments de dita vila y terme als dits tres jurats, clavari, mostassaph, ohidors de comptes, botiguers y altres oficials [que] a ells ben vist los sie.

Plau a sa senyoria il·lustríssima.

[16] *Ítem* suplican a vostra senyoria sie servit absòlrrer a dita univercitat y singulars de aquella del debitori de las tres-centas lliuras moneda barcelonesa que dita univercitat tenia firmat amb vostra senyoria en la notaria de Anglès de tal manera que a vostra senyoria aprofitar no puga ni a dita vila y terme ni singulars de aquella danyar.

Plau a sa senyoria il·lustríssima, y que lo dit acte de debitori de dita quantitat en la aprisió com en la nota sie cancel·lade de tal manera que no puga aprofitar a sa senyoria il·lustríssima ni danyar a dita univercitat ni als singulars de aquella.

[17] *Ítem* suplicam a vostra senyoria il·lustríssima sie servit donar llicència a aquesta univercitat y singulars de aquella que púgan en dita vila y terme fer torras quadradas ab volta grasa y cobrir aquellas.

Plau a sa senyoria il·lustríssima.

[18] *Ítem* suplicam a vostra senyoria que tots y qualsevols altres privilegis tant per vostra senyoria com per tots los predecessors de vostra senyoria

concentits y atorgats-, consuetuts, usos, pràcticas y bons costums sien per vostra senyoria y sos officials servats, los quals volen assí ésser per exprimir particularment, com si de paraula en paraula <que> ells y quiscú de ells de mot en mot fossen llegits a vós ara de present, y [de] aquells iurarà la observansa ab la forma acostumada.

Plau a sa senyoria il·lustríssima. Sie y en quant no estan en pcessió y per si de per son legítim procurador los iurarà quant pendra pcessió.

[19] *Ítem* suplicam a vostra senyoria las ditas set personas en nom dal[t] dit sie servit vostra senyoria que si per cas per rahó de dita venda fahedora tant de la iurisdicció civil y criminal que vostra senyoria il·lustríssima [ha] de cobrar de dits Olmeras com també per las senyorias directes, censos, taxas, agressos y altres drets que han de restar en poder de dita universitat, se nombraue ningun senyor, tant per rahó de feu de senyoria suprema o miana com per rahó de altra senyoria o altrament, al qual senyor o senyors se [h]agués de pagar per rahó de dita compra foriscapi o qualsevol altre lluïisme o altre quansevol dret, hage de pagar vostra senyoria aquell o aquells y donar la carta firmada *dominis razione*, y si per entrar dits drets en mà morta se fa amortització o si per cas lo tal o tals senyors no voldran concentrir en dita [a]mortitzacio, que vostra senyoria en dits casos y quiscú de aquells ab degut effecte hage de procurar y acabar en què dits senyor o senyors fassen dita [a]mortitzacio y que del cens [que] farà dita universitat a dits senyro o senyors vostra senyoria hage de pagar aquell segons serà estimat o consignarà renda en lloc tuto y segur equivalent a dita univercitat per lo dit cens de dita [a]mortitzacio.

Plau a sa senyoria il·lustríssima.

[20] *Ítem* suplícan a vostra senyoria sie servit que, offerint-se qualsevol ocasió entre los habitants y terratinents de dita vila y terme que vullen ells o algú de ells regar llurs terras y per assò fos menester passar l'aygua per qualsevols propietats, que puguen lo tal o tals que voldran regar sa propietat passar l'aygua per les propietats dels altres per regar la sua, estimat y pagat primer lo dany als senyors de las propietats per hont passarà dita aygua a coneguda de dos pròmens de dita vila y terme, elegidors per los qui seran iurats o la major part de aquells

Plau a sa senyoria il·lustríssima.

[21] *Ítem*, com principalment en temps de pesta y altres mals contagiosos la custòdia de las ciutats, vilas y llochs se especta principalment a iurats y regidors de ditas ciutats, vilas y llochs, com també lo donar o fer donar las bolletas o certificatòrias de la salut o mal contagi, per ço las ditas set personas en lo nom dalt dit suplícan a vostra senyoria sie servit concedir-los llicència y facultat que en lo dit temps y casos [que] se offeriran los dits iurats y personas de concell púgan per la guarda y costòdia de la vila y terme elegir y posar perconas en lo número a ells ben vist en morbes per la dita custòdia y també de elegir y posar perconas que fàssan las bolletas ab lo sagell de dita univercitat y tarar lo salari de aquells y altrament púgan fer y ordenar los dits morbes en dits temps tot lo que altres morbes en las ciutats, vilas o llochs poden y acostúman fer.

Plau a sa senyoria il·lustríssima.

[22] *Ítem* suplicam a vostra senyoria en lo nom dalt dit que, quant se offerirà que los habitants o algú o alguns de aquells per rinyas o altres qüestions entre ells tingudas [hagen] de fermar trevas, no sien compel·lits de fermar aquellas sinó en poder de batlle, governador o iutge trobant-se presents en dita vila o terme, y que lo sacrament o [h]omenatge [que] se sol prestar ab ditas trevas no·l puga pèndrer lo misatge sinó lo batlle y que no pague més de quatre sous per fermar aquellas.

Plau a sa senyoria il·lustríssima.

[23] *Ítem* suplicam a vostra senyoria sie servit concedir y atorgar a dita univercitat: la corredoria y offici de corredor de dita vila y terme, de tal manera que dita corredoria sia de dita univercitat y que dit corredor hage de fer las cridas, y [que] altres exercicis tocan[ts a dit ofici de corredor [que] se oferiran fer per part dels oficials de vostra senyoria las fassa de franch.

Plau a sa senyoria il·lustríssima, en quant no [h]y hage tercer que tinga dret adquirít en dita corredoria y ab què lo corredor hage de fer de franch y sens salari algú las cridas y altres exercicis tocants a son offici que als oficials de sa senyoria il·lustríssima convindran fer.

[24] *Ítem* suplícan a vostra senyoria sie servit que, com en la dita vila y terme hi hage algunas confrarias, galas de ciris, tornabodas, missas novas, sposallas y festes majors y altres concemblants cosas, en las quals se acostumen tenir jutglars y músichs, tant per los officis, prossessons com altrament, de què redonda molt gran profit a las ditas confrarias com també a la univercitat, per ajustar-se de altres vilas y llochs en dita vila y terme en dits dies que [h]y ha jutglars molta gent, suplícan per ço a vostra senyoria sie servit que, demanada llicència a dit batlle per a tenir jutglars y ballar en dits dias y totas altres ocasions, <que> no volent donar dit batlle tal llicència de tenir ballas, puguen los qui hauran demanada dita llicència a dit batlle, y no l'hauran obtinguda, aquella [demanar] als dits tres jurats, los quals o major part de aquells puguen donar dita llicència o negar aquella y que dita llicència tinga tanta força com si per vostra senyoria particularment fos donada.

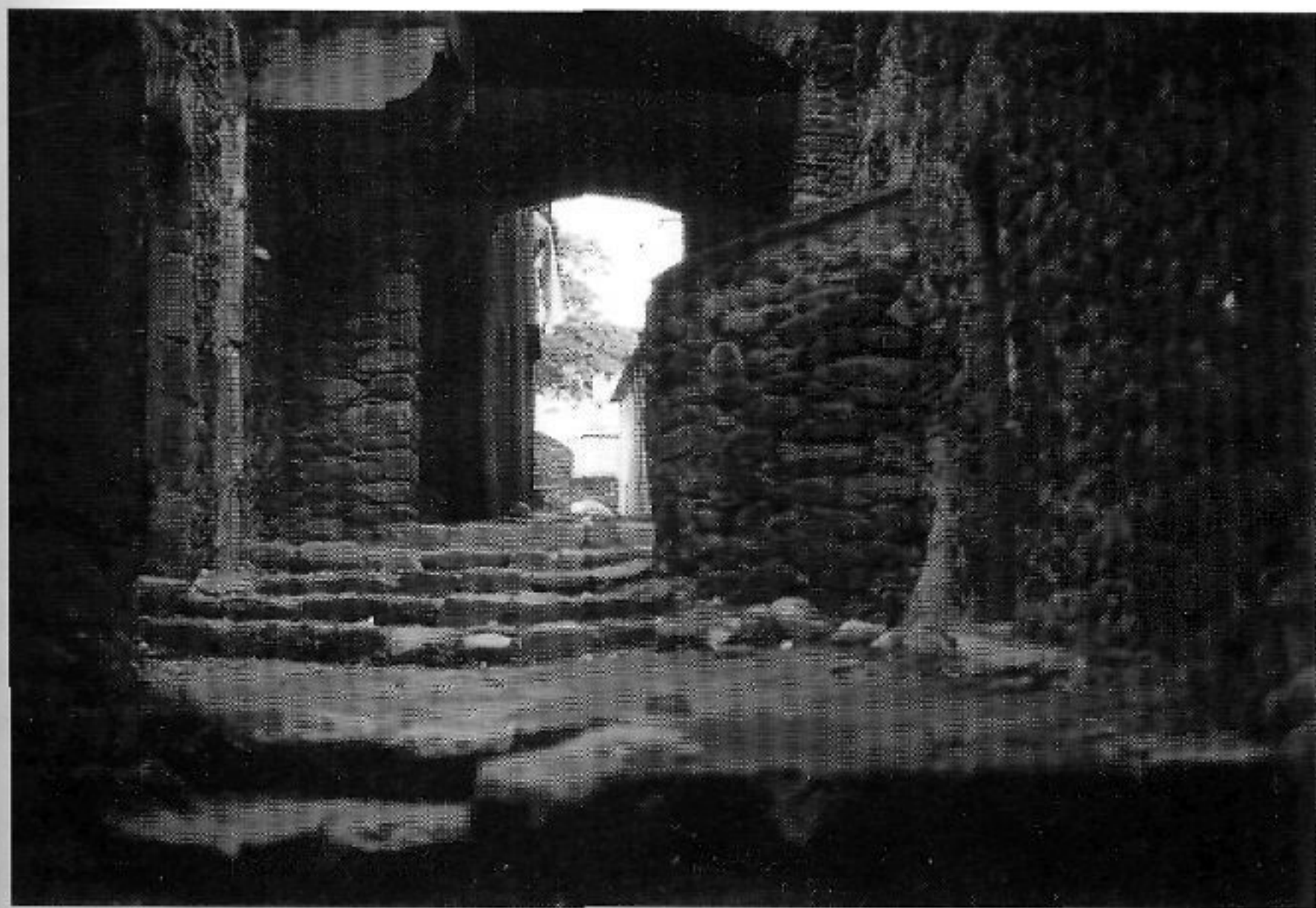
Sa senyoria il·lustríssima manarà a sos oficials que en lo que toca donar llicència per a tenir jutglars y balladas tinguen compte en lo profit y bé de ditas confrarias y de la dita univercitat y singulars de aquella.

[25] *Ítem* suplícan a vostra senyoria que los actes [que] se faran de dita compra y pocessions [que] se rebran sien rebuts per mossèn Franch Pasqual, notari públich de la ciutat de Gerona, los quals hage de arxivar en lo arxiu dels bescomptats de Cabrera y Bas que és en lo castell de Hostalrich, y que vostra senyoria fa acomodar a dit notari en un preu honest per lo preu de rèbrer y fer lliurar los dits actes de aquí resultants y que aquells sien lliurats a dita univercitat, ço és, dos copias autènticas, la una en forma de full ab pergamé ver molt bo y ab bona sriptura y tinta, y l'altra ab pergamí doblegat, ço és, de la dita venda que vostra senyoria farà a dita univercitat, però encara dels capítols ab las decretacions al peu de quiscun de aquells fahedoras.

Plau a sa senyoria il·lustríssima ab què dit notari hage de arxivar en lo

arxiu dels vescomptats de Cabrera y Bas, constituït en lo castell de Hostalrich, tots los dits actes y lliurar còpia autèntica de aquells en pergamí y de bona scriptura y lletra a la dita univercitat y concell, la qual univercitat y concell hage de pagar tots los salaris de dits actes, y fins que aquells sien arxivats y lliurats, segons és dit, puga retenir-se dita univercitat los dits salaris la taxació dels quals se reserva sa senyoria il·lustríssima y vol que axí lo notari com dita univercitat stígan a la dita taxació.

[Segueix a aquests capítols, la demanda d'aprovació, en llatí, que els jurats d'Anglès, fan a Gastó de Montcada, marquès d'Aitona. El document és signat el dia 5 de desembre de 1603. Hi manquen uns quants fulls.]

Racó d'anglès, entre el carrer d'Avall i la plaça.

Escut heràldic dels Olmera, col·locat avui dins l'església parroquial de Santa Maria de Sales de la Celler de Ter. El text de la inscripció és el següent:

«LO SENYOR PRIOR OLMERA 1610./LO SENYOR GALCERAN OLMERA PAR-/ TÍ DEL CASTELL DE ANGLÈS ALS/ 30 DE AGOST 1597 AB SIS-CENTS/ HÒMENS PER LA GVERRA DE PERPINYÀ»

Aquesta inscripció fou feta posar damunt la capella de Sant Sebastià de la dita església de la Celler –capella de la qual els Olmera foren patrons fins al 1739– pel sagristà d'aquella parròquia i prior del Coll, el reverend Gabriel Olmera, l'any 1610 per tal de commemorar la gesta del seu germà el 1597, quan anà a la «guerra de Perpinyà» sortint d'Anglès amb sis-cents homes.

Es refereix a la invasió francesa del Rosselló els anys 1597-98. De tot Catalunya anaren tropes a defensar aquells territoris i, com podem deduir, també d'Anglès n'hi anaren. Cal pensar, però, que hom degué reclutar la tropa de diversos indrets, atès que de cap manera podien sortir sis-cents homes de la vila d'Anglès, formada pels actuals Anglès i la Celler.

Mas Cuc (Anglès).

Font antiga de Can Cuc (Anglès).